

STRAND KOMMUNE FELLESTJENESTER
Postboks 115
4126 JØRPELAND

Deres referanse
19/1852-6

Vår referanse
20/02182-3

Dato
07.12.2020

Varsel om vedtak om irrettesettelse - Bruk av Google Chromebook i skolen - STRAND KOMMUNE FELLESTJENESTER

1. Innledning

Vi viser til melding om avvik av 2. oktober 2019, vårt brev av 8. oktober 2019 med krav om redegjørelse, deres svar av 4. november 2019, samt brev av 18. juni 2020.

Datatilsynet har tatt høyde for at bruk av skytjenester i grunnskolen er forholdsvis ny, og at kommunen ikke i tilstrekkelig grad var aktsom når Google Chromebook G-Suite for Education ble tatt i bruk. Vi konstaterer at det var flere brudd på bestemmelser i personvernforordningen.

Datatilsynet har etter personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav a-j myndighet til å iverksette korrigerende tiltak som er passende for de brudd på personvernforordningen som er synliggjort i dette varselet. Fortalepunkt 148 påpeker nødvendigheten av å ilegge sanksjoner for å styrke håndhevingen av bestemmelsene i personvernforordningen. Sett hen til de direktiv fortalepunkt 148 gir for ileggelse av sanksjon, og sakens alvorlighetsgrad, finner Datatilsynet det riktig å reagere. I denne omgang har Datatilsynet vurdert at det er tilstrekkelig å markere vår reaksjon på avvik fra kravene i personvernregelverket gjennom en irrettesettelse av kommunen, jf. personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav b).

Datatilsynet har i tillegg laget en veiledning som skal synliggjøre overfor kommunen hvilke tiltak som må iverksettes før den vurderer å ta skytjenester i grunnskolen i bruk, i dette tilfellet Google Chromebook G-Suite for Education. Datatilsynet vil på et senere tidspunkt vurdere å gjennomføre etterkontroller av etterlevelse av personvernregelverket på dette området.

Innledningsvis skal det presiseres at det er elevene som er rettighetshavere i forhold til artiklene 12 – 14, men at det er de foresatte som ivaretar barnets tarv da det ikke er myndig. Informasjon må således både forelegges barnet og foreldrene.

2. Varsel om vedtak om irettesettelse

Dette er et varsel etter forvaltningsloven § 16 om at Datatilsynet vil vurdere å fatte følgende vedtak om irettesettelse:

I medhold av personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav b) utsteder Datatilsynet en irettesettelse til Strand kommune for at

- 1. den ikke har ført en fyllestgjørende protokoll over behandlingsaktiviteter som foregår på elevenes Chromebook og i G Suite for Education, jf. artikkel 30*
- 2. den ikke har gjennomført egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, jf. artikkel 32 nr. 1, jf. artikkel 5 nr. 1, bokstav f,*
- 3. den ikke har gjennomført en vurdering av personvernkonsekvensene ved bruk av Chromebook og G Suite for Education i skolen, jf. artikkel 35,*
- 4. den ikke har gitt informasjon som er egnet til å gjøre elever og foresatte i stand til å ivareta sine interesser og personvern ved bruk av Chromebook og G Suite for Education, jf. artikkel 12 - 14*

3. Nærmere om sakens faktiske forhold

Saken startet med en avviksmelding som gjelder bruk av Google Chromebook og Google tjenester for skoler i Strand kommune.

Saken er meldt inn som brudd på personopplysningssikkerheten. Alle elever skal benytte unike brukernavn og passord ved bruk av Chromebook. Ved utdeling av Chromebook til elevene i første og andre klassetrinn, ble det i oppstartsfasen benyttet intuitive brukernavn og felles passord. Det var i tillegg mulig å chatte på andre elevers konto. Som en konsekvens av dette kunne søsken, foresatte og medelever få tilgang til personopplysninger om andre elever. Som tiltak på avviket ble det generert unike passord for hver elev, samtidig som elevnettverket er adskilt fra det administrative nettverket. Det er i tillegg sperret adgang for bruk av chat-tjenester.

Datatilsynet ba Strand kommune om en redegjørelse for det rettslige grunnlaget etter artikkel 6, plikten til å informere etter artikkel 12-14, rutiner ved bruk av Google Chromebook G Suite for Education etter artikkel 24, plikten til å sørge for tilstrekkelig informasjonssikkerhet etter artikkel 32.

Slik redegjørelse ble gitt 4. november 2019.

Strand kommune bruker Google Chromebook maskinvare, hvor Chrome OS er installert som operativsystem. Nettleseren Google Chrome er en integrert del av Chrome OS. Videre bruker kommunen skytjenesten G Suite for Education for skolearbeidet. Skytjenesten er del av Google sin infrastruktur, og behandling av opplysninger i tjenesten foregår i stor grad på

Google sine tjenere. Gjennom administrasjonsgrensesnittet i skytjenesten oppretter Sandnes kommune brukerkontoer med tilhørende e-postadresse for alle elever. Med disse brukerkontoene får elevene tilgang til applikasjoner innen Google sine kjernetjenester.

4. Rettslig grunnlag og begrunnelse for varsel om irrettesettelse

4.1 Protokoll over behandlingsaktiviteter

Personvernforordningen artikkel 30 stiller for det første krav om at det skal foreligge en protokoll over behandlingsaktiviteter, og for det andre noen krav til hvilken informasjon som skal fremgå av nevnte protokoll.

I redegjørelse fra Strand kommune av 4. november 2019 opplyses det at det har vært laget protokoll for behandlingsaktiviteter knyttet til bruk av Google Chromebook og G Suite for Education som er i samsvar med kravene i personvernforordningen artikkel 30.

Datatilsynet har gjennomgått protokollen, og finner at den har flere mangler. Blant annet er behandlingsgrunnlaget for bruk av G suite for Education uklart. Strand kommune angir «avtale» og «samtykke» som behandlingsgrunnlag, men henviser også til hjemmel i opplæringslova. Dette utgjør tre ulike behandlingsgrunnlag, hvor to av dem er ugyldige for den gjeldende behandlingen. Datatilsynet er av den oppfatning at kommunen utøver offentlig myndighet når den pålegger behandling av elevenes personopplysninger gjennom forhåndsbestemte løsninger. Det behandlingsgrunnlag som er aktuelt i denne saken vil dermed være angitt i forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e: «behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt».

Manglene i protokollen over behandlingsaktiviteter utgjør et brudd på artikkel 30.

4.2 Risikovurdering

Når Strand kommune skal anskaffe maskin- og programvare til skolen som skal brukes til behandling av personopplysninger har kommunen en plikt til å gjennomføre risikovurdering før beslutning om bruk tas, jf. personvernforordningen artikkel 32.

Den oversendte risikovurderingen av 4. november 2019 var ikke i overensstemmelse med kravene i artikkel 32. I risikovurderingen av 18. juni 2020 er det en markant forskjell i positiv retning.

Ut fra risikovurderingen kan vi ikke se at Strand kommune har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å holde seg underrettet om fremtidige endringer i vilkårene til Google-tjenestene. Endringer i vilkårene kan medføre høyere risiko for elevenes personvern. På samme måte som dere fortløpende må følge med på endringer i tjenestenes funksjonalitet må dere følge med på endringer i vilkårene. Hvis tjenestene eller vilkårene endres må dere vurdere om endringene påvirker personopplysningssikkerheten, og eventuelt gjennomføre ny risikovurdering og vurdere iverksetting av ytterligere tiltak.

I risikovurderingen ser vi at Strand kommune har felter for «risikoeier», «ansvarlig» og «frist», men at dere ikke benytter feltene. Gjennom personvernforordningen artikkel 32 pålegger lovgiver behandlingsansvarlig og databehandler en dynamisk tilnærming til ivaretagelse av personopplysningssikkerheten. Det skal for eksempel tas hensyn til *teknisk utvikling* i vurderingen av egnede tiltak. I listen over tiltak som særlig skal vurderes angir lovgiver en evne til *vedvarende* sikkerhet, og en prosess for *regelmessig* testing av tiltakenes effektivitet. Teknologien og risikobildet er i stadig endring, og dette kan påvirke personopplysningssikkerheten i behandlingssystemene og –tjenestene. Kommunen må derfor iverksette tiltak slik at dere har evne til å få med dere endringer i risikobildet. Dere må også sikre at dere følger opp at tiltakene som bestemmes iverksatt faktisk iverksettes. Dette må ses i sammenheng med forpliktelsene dere har etter artikkel 24. Det er høyere sannsynlighet for at sikkerhetsarbeidet ikke følges opp dersom dere ikke angir konkrete personer eller stillinger med ansvar for de ulike risikoene, samt angir frister for iverksetting av de ulike tiltakene.

Det er Datatilsynets vurdering at Strand kommune sin risikovurdering ved implementeringen av Google Chromebook og Google tjenester i skolen er et brudd på artikkel 32.

4.3 Vurdering av personvernkonsekvenser

En vurdering av personvernkonsekvenser skal gjennomføres når det er sannsynlig at en type behandling vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen artikkel 35.

Hva som utgjør en «høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter» må vurderes utfra behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. Personvernrådet har i sin veileder for vurdering av personvernkonsekvenser skissert ni kriterier som kan gi en indikasjon på at en behandling skal gjennomgå en vurdering av personvernkonsekvenser. Veiledningen tar som utgangspunkt at dersom to av kriteriene er oppfylt så skal det gjennomføres en vurdering av personvernkonsekvenser i tråd med artikkel 35.

Behandling av personopplysninger i skolen ved bruk av Google Chromebook og G Suite for Education oppfyller både kriteriet om «sårbare registrerte» (barn) og «innovativt bruk eller anvendelse av ny teknologisk eller organisatorisk løsning» (bruk av skytjenester i grunnskolen).

Personvernforordningens fortalepunkt 38 understreker også viktigheten av å være særskilt oppmerksom på barns personvern da de er mindre kjent med risikoer, konsekvenser og hvilke garantier som skal være på plass for å sikre deres rettigheter og friheter.

I kommunens redegjørelse av 4. november 2019 opplyses det at personvernkonsekvensene ikke ble vurdert så høye eller i så stort omfang at det var nødvendig med en DPIA.

Etter Datatilsynets vurdering vil en behandling av personopplysninger i skolen ved bruk av Chromebooks og Googles øvrige tjenester innebære en høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter, og vil følgelig kreve at det gjennomføres en vurdering av personvernkonsekvenser, jf. personvernforordningen artikkel 35.

4.4 Informasjon

Etter personvernforordningen art. 5 nr 1 bokstav a skal personopplysninger behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte. Prinsippene om lovlighet, rettferdighet og åpenhet henger nært sammen med hverandre. I tillegg til at all behandling skal ha et rettslig grunnlag, så følger det av disse prinsippene at behandlingen som helhet skal være nødvendig, forholdsmessig og forutsigbar for den registrerte.

Ansvarlighetsprinsippet i artikkel 5 nr. 2 fastslår dessuten at den behandlingsansvarlige skal være i stand til å dokumentere at disse prinsippene er ivaretatt.

Strand kommune skal, som behandlingsansvarlig, etterleve alle pliktene i personvernforordningen når tjenester og systemer som behandler personopplysninger tas i bruk.

På spørsmål om hvordan kommunen har oppfylt sin plikt til å gi informasjon til foresatte og elever viser dere til at det er gjennomført foreldremøte med informasjon om tjenesten, og at det også ble delt ut et skjema for bruk av skolens systemer som signeres av foresatte.

Informasjonen Strand kommune gir til de elever og foresatte er tilstrekkelig, og kan ikke sies å samsvare med kravene i forordningen. Strand kommune må gi informasjon i samsvar med forordningens artikler 12-14. Vi vil påpeke at:

- God informasjon er selve fundamentet for at de foresatte skal kunne ivareta sine barns personvern. Det er kommunen sin oppgave å gjøre de foresatte i stand til dette, jf. artikkel 12 nr. 1. Uten tilstrekkelig informasjon er det vanskelig for foresatte å ha oversikt over hvordan personopplysninger om deres barn behandles, og dermed vanskelig å ivareta barnas personvern.
- Informasjonen skal være på et lettfattelig språk og være lett tilgjengelig til enhver tid. Det vil ikke være tilstrekkelig at kommunen henviser til Google sine dokumenter, men dette kan gjøres i tillegg til at kommunen selv utarbeider informasjon. Det er kommunens ansvar å sørge for helhetlig og lettførståelig informasjon.
- Kommunen må kunne garantere at personopplysninger slettes når det ikke lenger foreligger behandlingsgrunnlag for behandlingen – for eksempel når brukerkontoen til en elev slettes, jf. artikkel 13 nr. 2 bokstav a. Hvis kommunen ikke kan garantere at opplysningene slettes med en gang (men for eksempel innen 180 dager, jf. vilkårene) må kommunen informere elevene og de foresatte om begrunnelsen for dette. Kommunen må ha gyldig behandlingsgrunnlag, samt bestemme formål og nødvendighet for at personopplysningene skal kunne viderebehandles etter at brukerkontoen er slettet, med mindre viderebehandlingen er forenlig med et av de opprinnelige formålene.

I tillegg bør kommunen gi tydelig informasjon om hvor deres ansvar stopper og foreldrenes ansvar begynner. Hvis det er slik at barna kan bruke Chromebook til private formål, og for

eksempel kan logge inn med private kontoer gjennom nettleseren, bør kommunen informere tydelig om personvernisikoene som kan oppstå ved privat bruk.

Det er Datatilsynets vurdering at Strand kommune verken har gitt tilstrekkelig informasjon eller sørget for en god nok prosess for informasjon til å tilfredsstille kravene i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a og artiklene 12-14.

Sakens dokumenter viser at Strand kommune ikke har gjort en god nok kartlegging av behandlingen selv, og dermed heller ikke har vært i stand til å gi de foresatte og elever den informasjonen de har krav på.

Det er Datatilsynets vurdering at kommunen ikke kan henvise til en databehandlers informasjon om behandlingen. Særlig ikke hvis informasjonen er på engelsk og i en lite forståelig språkdrakt.

Det er Datatilsynets vurdering at den informasjonen som ble gitt, og måten den ble gitt på, fra Strand kommune ikke var egnet til å gjøre elever og foresatte i stand til å ivareta elevenes rettigheter og friheter ved bruk av Google Chromebook og G Suite for Education. Dette er i strid med personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a og artiklene 12-14.

5. Orientering om videre fremdrift

Dersom dere har merknader til dette varselet, må dere sende oss en tilbakemelding om dette så snart som mulig og senest innen 2. januar 2021.

6. Innsyn og offentlighet

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter (jf. forvaltningsloven § 18). Vi vil også informere dere om at alle dokumentene i utgangspunktet er offentlige (jf. offentlighetsloven § 3). Dersom dere mener det er grunnlag for å unnta hele eller deler av dokumentet fra offentlig innsyn ber vi dere om å begrunne dette.

Med vennlig hilsen

Camilla Nervik
seksjonssjef

Knut Brede Kaspersen
juridisk fagdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer